

**BEROEPSPROFIEL SOCIAAL READAPTATIEWERKER
(SRW-er)
POLYVALENT WELZIJNSWERKER**

Dit Beroepsprofiel werd gebaseerd op de beroepsprofielen 'maatschappelijk werker (studie 154) en 'sociaal cultureel werker' (studie 156) uitgegeven door de Vlaamse onderwijsraad.

1. Maatschappelijke situering.....	3
1.1 De situering van de sector.....	3
1.2 Analyse van de arbeidsmarkt.....	3
1.2.1 Cijfers over de huidige tewerkstelling.....	3
1.2.2 Toekomstige tewerkstelling.....	4
2. Gegevens over het beroep.....	5
2.1 Classificatie van het beroep.....	5
2.2 Toegang tot het beroep.....	5
2.3 Het beroepenveld.....	6
2.4 Beschrijving van het beroep.....	6
2.4.1 Invalshoek van het sociaal readaptatiewerk.....	6
2.4.2 Doelstelling van het Sociaal readaptatiewerk.....	7
2.4.3 Specificiteit van het Sociaal readaptatiewerk.....	8
2.5 Functies en functiebeschrijving verbonden aan het beroep.....	9
2.6 Relateren van de functie aan het beroep.....	10
2.7 Taken.....	10
2.7.1 Taakgebieden.....	10
2.7.2 Voorwaardenscheppende taken.....	14
2.8 De beroepscontext.....	15
2.8.1 Werkomstandigheden.....	15
2.8.2 Hulpmiddelen.....	15
2.8.3 Vereiste resultaten.....	15
2.8.4 Deontologie.....	15
3 De relatie tussen het beroep en de opleiding.....	16
4 Ondersteunende kennis, vaardigheden en attitudes.....	17
4.1 De gemeenschappelijke basis.....	17
4.2 Basiscompetenties m.b.t. kennis en inzicht.....	17
4.3 Basiscompetenties m.b.t. vaardigheden.....	18
4.4 Basiscompetenties m.b.t. attitudes.....	19
5. Niveau van het beroep in de sector.....	20

1. Maatschappelijke situering

1.1 De situering van de sector

Het sociaal readaptatiewerk kent een lange traditie. Gedurende decennia werd het uitgebouwd binnen organisaties die zich richten op hulpverlening en sociale dienstverlening, sociaal-culturele werk, de sector van arbeid en tewerkstelling en de vrijetijdssector

Historiek: sinds 1958 bestond er al een bijscholing 'readaptatiewetenschappen' voor begeleiders van fysieke gehandicapten, die officiële erkenning kreeg in 1974. In 1980 werd het Hoger Instituut voor Readaptatiewetenschappen Leuven vzw (HIRL) opgericht.

Sociaal Readaptatiewerk wordt georganiseerd binnen overheidsinstellingen of particuliere initiatieven. De organisatievorm is erg verscheiden: ofwel gebeurt het werk ambulante, semi-ambulante of residentieel. De organisaties en de maatschappelijke werkvormen zijn bijgevolg veelsoortig en zeer verscheiden van aard. De sector waarin het sociaal readaptatiewerk zich situeert wordt steeds ruimer en complexer.

De samenleving vertoont vandaag een toenemende mate van complexiteit van menselijke en maatschappelijke problematiek. Veranderingen die onze samenleving kenmerken zijn: de individualisering, de kansarmoede, de multiculturele samenleving, de vergrijzing van de bevolking, de arbeidsproblematiek en het komende sociale Europa, de globalisering en het probleem van de duurzame ontwikkeling.

De eisen die moeten worden gesteld aan de sociale deskundigheid op het terrein zullen dan ook stijgen.

De economische en monetaire crisis van vandaag en de daaraan gekoppelde werkloosheid maakt armoede en sociale uitsluiting meer zichtbaar, dit vooral in bepaalde grootstedelijke wijken.

Kansarmoedebestrijding, sociale economie, samenlevings- en integratiecontracten, veiligheidsbeleid, duurzaamheidstransitie worden nieuwe noemers waaronder het sociaal readaptatiewerk wordt gelegitimeerd.

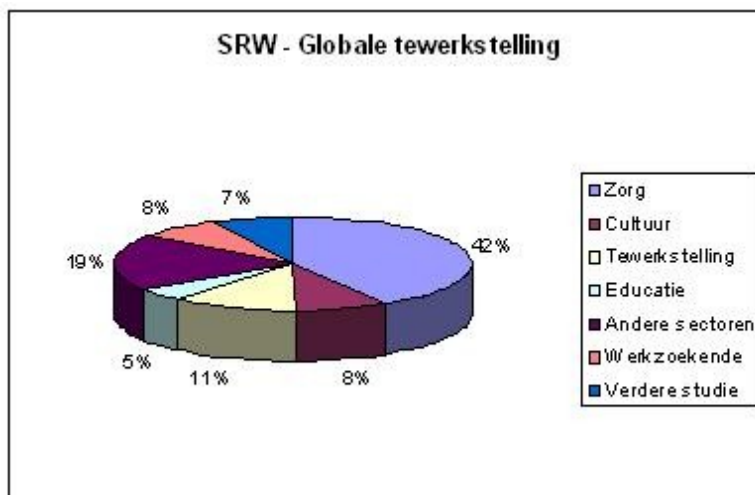
1.2 Analyse van de arbeidsmarkt

1.2.1 Cijfers over de huidige tewerkstelling

Het presenteren van een volledig overzicht van het werkveld is omwille van de complexiteit onmogelijk. Bovendien is er geen platform voor systematisch onderzoek op dit terrein.

Het civiel effect van het diploma leidde in de voorbije 30 jaar tot een hoge tewerkstellingsgraad van de afgestudeerde SRW-ers.

Visualisering globale tewerkstelling SRW van 1998 tot 2006.

Uit de grafiek blijkt dat SRW-ers in zeer verscheiden domeinen tewerkgesteld worden. De meesten werken in de zorgsector (42%), die nog verder opgedeeld kan worden in gezins- en maatschappelijk welzijn en gezondheidszorg. Gezins- en maatschappelijk welzijn omvat op zijn beurt dan weer het algemeen Welzijnswerk- en welzijnsbevordering, de Bijzondere Jeugdbijstand, de Gehandicaptenzorg, de Samenlevingsopbouw, de Sociale Diensten (bijvoorbeeld in gevangenissen en bij de politie), ...

De tewerkstellingsgrafiek toont ook aan dat SRW-ers ook tewerkgesteld worden in de sectoren educatie, tewerkstelling en cultuur (opbouwwerk, sociaal cultureel werk).

Daarnaast is er ook tewerkstelling in andere sectoren zoals bijvoorbeeld de profitsector (uitzendkantoren, personeelsdiensten, sociale secretariaten,...), de overheid en de ngo's.

Binnen deze organisaties nemen SRW-ers niet alleen begeleidende functies op, maar eveneens beheer- en beleidsfuncties.

De tewerkstellingsmogelijkheden liggen dus, zoals eerder vermeld en af te leiden uit het tewerkstellingsrapport, binnen de diverse domeinen in het welzijnswerk en daarbuiten.

1.2.2 Toekomstige tewerkstelling

De toekomstige tewerkstelling is afhankelijk van maatschappelijke ontwikkelingen en politieke keuzes.

Zo is er bijvoorbeeld de sector justitie: naar aanleiding van de ontwikkelingen in de justitiële sector is de tewerkstelling voor SRW-ers binnen deze sector gestegen.

Het ontstaan van organisaties die zich richten op allochtonen heeft SRW-ers ook aangetrokken voor deze doelgroep.

Eveneens in de sociale economie zijn er tewerkstellingsmogelijkheden alsook binnen het domein van de duurzaamheidstransities.

2 Gegevens over het beroep

2.1 Classificatie van het beroep

Sociaal readaptatiewerkers worden tewerkgesteld volgens het barema B1c (opvoedend/begeleidend personeel klasse 1) binnen het Paritair Sub Comité 319.01 (opvoedings- en huisvestingsinrichtingen en diensten van de Vlaamse Gemeenschap), het Paritair Comité 331 (Vlaamse welzijns- en gezondheidssector) en het Paritair Comité 329 (culturele sector).

Het is hetzelfde barema dat ook geldig is voor bachelors in deze sectoren.

2.2 Toegang tot het beroep

Het beroep en de titel van sociaal readaptatiewerker is niet rechtstreeks beschermd door een wet. De erkenning wordt enkel duidelijk vanuit de tewerkstelling zelf in de welzijnsorganisaties en vanuit de loonschalen die toegepast worden.

Enkele regelgevingen maken duidelijk melding van sociale readaptatiewetenschappen.

Door de verschillende subsidiërende overheden wordt het diploma 'Gegradueerde in de Sociale Readaptatiewetenschappen' al jaren erkend.

Voorbeelden hiervan zijn:

* Brief van 5/12/1991 H.Weckx (gemeenschapsminister volksgezondheid en Brusselse aangelegenheden): "...de opleiding sociale readaptatiewetenschappen kan gecatalogeerd worden onder de sociale dienst in de voorzieningen voor gehandicaptenzorg. Deze beroepsgroep dient toegevoegd te worden aan de kwalificatie: sociaal, paramedisch en therapeutisch personeel...(21 J; loonschaal 100 SPT) onder code 550."

* Brief van 21/10/1992 nr. 2182 van de Vereniging Belgische steden en gemeenten, afdeling maatschappelijk welzijn: "...de inspectiediensten van de gemeenschappen met betrekking tot de erkenningsnormen voor de rusthuizen en de RVT's kunnen eveneens als paramedici beschouwen: een diëtist, een psycholoog, een gediplomeerde in de sociale readaptatiewetenschappen (A1)."

* Brief van 25/11/1992 (omzendbrief nr. 365) van L. Tobback (minister binnenlandse zaken en openbaar ambt) aan de voorzitter van de beroepsvereniging (BSRW): "...het diploma van een afdeling ingericht in het sociaal hoger onderwijs van het korte type en voor sociale promotie, uitgereikt door een inrichting opgericht, gesubsidieerd of erkend door de Staat of door één der Gemeenschappen is opgenomen onder de rubriek 2+ in de bijlage van het K.B. van 22/11/1991 tot bepaling van de algemene principes van het geldelijk en administratief statuut van rijksambtenaren."

* Brief van 21/10/1993 van Wivina Demeester (Vlaams minister van financiën en begroting, gezondheidsinstellingen, welzijn en gezondheidsinstellingen: "...het diploma van sociale readaptatiewetenschappen komt in aanmerking voor de functie van zorgbemiddelaar zoals voorzien in het besluit van de Vlaamse executieve van 21/12/1990."

* Brief van 04/01/1994 van W.Demeester: “Gediplomeerden in de sociale readaptatiewetenschappen komen in aanmerking om als beroepskracht tewerkgesteld te worden in de diensten voor forensische welzijnszorg op basis van artikel 7§2 van het besluit van de Vlaamse executieve van 24 juli 1985 i.v.m. de subsidiëring en erkenning van deze diensten.”

* Brief van 04/07/1994 (omzendbrief nr. 365) van L. Tobback (minister binnenlandse zaken en openbaar ambt):” Het diploma van sociale readaptatiewetenschappen komt in aanmerking voor een betrekking als preventiewerker op het niveau A1.”

* Aankondiging examens uitgeschreven door de administratie gezin en maatschappelijk welzijn, afdeling bijzondere jeugdbijstand, voor 25/08/1995: “Het diploma van sociale readaptatiewetenschappen komt in aanmerking voor de betrekking als consulent hulpverlener voor de Comités bijzondere jeugdzorg en de sociale diensten bij de jeugdrechtbanken van de Vlaamse Gemeenschap.”

* Ministerieel besluit van 17/04/1996 van M.Galan (minister van sociale zaken):
 “...met gegradueerden in de ergotherapie dienen gelijkgesteld te worden: de houders van een graduaat arbeidstherapie en van het graduaat readaptatiewetenschappen.”
 (art 664 ter, Belgisch staatsblad 19/04/1996).”

“ ...behorend tot het gekwalificeerd personeel dat taken vervult inzake reactivatie, revalidatie en sociale integratie...” Dit houdt in dat gediplomeerden in de sociale readaptatiewetenschappen handelingen kunnen vervullen die in aanmerking komen voor terugbetalingen door het RIZIV.

* Hiervan is ook sprake in een brief van de Vereniging van Belgische steden en gemeenten, afdeling maatschappelijk welzijn, nr.2182 van 27/12/1992.

2.3 Het beroepenveld

Deze paragraaf biedt een overzicht van de diensten waar SRW-ers worden tewerkgesteld.

Een verdere concretisering van de verschillende domeinen is terug te vinden in de bestaande sociale kaarten (welzijnsgids, sociaal-culturele gids...).

2.4 Beschrijving van het beroep

2.4.1 Invalshoek van het sociaal readaptatiewerk

Het sociaal readaptatiewerk beweegt zich op het breukvlakken tussen persoon en omgeving. Die bevinden zich op diverse domeinen van het sociale en maatschappelijke leven. Sociaal readaptatiewerk gaat in op hulpvragen van mensen die moeilijkheden ondervinden in hun psychosociaal functioneren en/of in hun verhouding tot maatschappelijke instituties en voorzieningen. Het gaat ook in op problemen die vanuit de omgeving ontstaan of worden vastgesteld en waarvoor hulp nodig en/of aangewezen is.

Die problemen situeren zich vaak op verschillende niveaus en kunnen te maken hebben met verstoringen in de relatie tussen mensen en hun omgeving maar ook met het ontbreken van de noodzakelijke condities en mogelijkheden.

Sociaal readaptatiewerk wil de handelingscompetenties en -mogelijkheden van mensen herstellen, verruimen en bevorderen. Het heeft vaak een brugfunctie, het maakt verbindingen tussen mensen en instituties, voorzieningen. De sociale readaptatiewerkfuncties worden geschraagd door professionaliteit en maatschappelijke alertheid. Daarnaast moet het kritisch en loyaal zijn. Zowel de cliënt als de organisatie of voorziening en de opdrachtgever kunnen voorwerp van sociaal readaptatiewerk zijn, omdat ook hun onderlinge wisselwerking in het geding is.

Het sociaal readaptatiewerk en de SRW-er bevinden zich wezenlijk in een positie van meervoudige dienstbaarheid. Men zou het ook veelzijdige partijdigheid kunnen noemen. Sociaal readaptatiewerk is nooit neutraal. Het is geëngageerd tegenover de hulpvragers met respect voor hun keuzen, maar met tegelijk oog voor hun verantwoordelijkheid, voor de medeverantwoordelijkheid van mensen voor elkaar en de gedeelde verantwoordelijkheid voor het geheel.

Nationale regelgevingen en internationale verdragen zoals deze van de mensenrechten en de kinderrechten vormen mede een grondslag voor het sociaal readaptatiewerk.

2.4.2 Doelstelling van het Sociaal readaptatiewerk

Het doel van het Sociaal readaptatiewerk is:

- Mensen tot hun recht laten komen

Hier gaat het om het bijstaan van mensen, individuen - gezinnen - groepen, als het psychosociaal functioneren verstoord is zodat ze opnieuw bevredigend kunnen handelen.

- Mensen aan hun recht laten komen

Hier gaat het om het benaderen van derden, instanties en maatschappelijke instituties zodat er handelingsmogelijkheden komen voor de betrokkenen.

- Bouwen aan sociale systemen

Het is hierbij belangrijk maatschappelijk alert te zijn voor de bestaanscondities van mensen en voor hun participatiemogelijkheden aan en binnen instituties en voorzieningen. Het doel is de gemeenschap te helpen bij het creëren en optimaliseren van deze condities en participatiemogelijkheden, teneinde de twee vorige doelstellingen te bereiken.

2.4.3 Specificiteit van het Sociaal readaptatiewerk

De specifieke handelwijze is fundamenteel gebaseerd en gericht op een democratisch en emancipatorisch handelen. Dit betekent dat hulpvragers steeds aangesproken worden op hun eigen mogelijkheden en verantwoordelijkheden. Hierdoor wordt competentieverhoging van de hulpvragers beoogd zodat hun onafhankelijkheid van hulp en hulpverlenende organisaties zo groot mogelijk blijft en wordt.

De methodische aanpak is integraal/geïntegreerd/polyvalent en gebaseerd op toepasbare kennis, denkkaders en verklaringsmodellen met betrekking tot personen, systemen, maatschappelijke structuren en hun onderlinge wisselwerking.

De methodische basis, die uitgaat van een fundamenteel respect voor de eigen betekenisgeving en beslissingsbevoegdheid van de hulpvragers vertoont een aantal specifieke kenmerken op het gebied van opstelling en handelen.

- Op het gebied van opstelling

Polyvalent/integraal: er wordt rekening gehouden met alle probleemniveaus. Dit heeft tot gevolg dat de eenheid van het handelen zowel een persoon, een groep als de ruimere samenleving kan zijn. De deskundigheid veronderstelt bijgevolg een polyvalente bekwaamheid.

Laagdrempelig: het uitgangspunt ligt steeds bij de concrete moeilijkheden, problemen of situaties van mensen.

Handelingsgerichtheid: dit komt niet alleen aan de orde in de actiefase maar blijkt ook uit het gericht zijn op het herstellen, het vergroten en het bevorderen van de handelingscompetentie en -mogelijkheden van de hulpvragers.

- Op het gebied van handelen

Systematisch: elke methodische benadering is gebaseerd op inzichten uit de gedragswetenschappen over de dynamiek van het menselijk gedrag. Hoewel er tussen de methodes inhoudelijke verschillen zijn, worden systematisch relevante psychische en sociale verschijnselen toch telkens met elkaar in verband gebracht. De SRW-er is in staat om wat hij doet tegen de achtergrond van een methodische systematiek te plaatsen.

Procesmatig: de methodische aanpak verloopt volgens een bepaalde fasering. Afhankelijk van de methodische uitgangspunten heeft elke fase andere specifieke karakteristieken.

In bijlage 13 wordt deze fasering in beeld gebracht in het 'methodiekmodel', dat door het HIRL werd uitgewerkt en systematisch geïntegreerd in de opleiding.

Doelgericht: bij elke methodische aanpak ligt doelgerichtheid aan de basis. Het doel van handelen wordt in overleg vastgesteld en wordt positief en concreet geformuleerd. Het is toetsbaar, haalbaar en geplaatst in een context.

Optimaliserend: het doel is een optimale afstemming, aanwending en/of activering te bekomen van de aanwezige mogelijkheden en middelen bij moeilijkheden en problemen in het breukvlak persoon en omgeving en dit zowel op persoonlijk, relationeel als structureel niveau.

De sociaal readaptatiewerkrelatie kenmerkt zich door professionaliteit in handelen maar ook door betrokkenheid op hulpvragers in hun situatie, waarbij engagement en "een hart hebben voor" erg belangrijk zijn.

2.5 Functies en functiebeschrijving verbonden aan het beroep

Het sociaal readaptatiewerk oefent de volgende functies uit om haar doelstellingen te realiseren:

- Hulpverlening

Het gaat hierbij om het geheel van activiteiten die gericht zijn op het herstellen, verruimen en bevorderen van de handelingscompetentie (bij de persoon) en handelingsmogelijkheden (in en vanuit de omgeving) van personen en groepen in relatie tot hun omgeving. Het gaat om taken waarmee men tegemoet komt aan de vragen, moeilijkheden en problemen van cliënten en cliëntsystemen. We onderscheiden: psychosociale hulpverlening, concrete hulpverlening, informatieve hulpverlening en preventie.

- Onderzoek en rapportering

Dit is het geheel van activiteiten die te maken hebben met het taxeren en analyseren van vragen, moeilijkheden en problemen van cliënten alsook met het rapporteren en adviseren naar de cliënt (systemen) en externe instanties. Dit bevat ook het cliëntoverstijgend registreren, signaleren en het beleidsgericht en beleidsvoorbereidend werken, binnen en buiten de eigen organisatie.

- Overleg, samenwerken en organiseren

Het gaat hierbij om het geheel van activiteiten die te maken hebben met intern en extern overleg en samenwerking. We denken hierbij ook aan de zorgbemiddeling, zorgcoördinatie en de samenwerking met vrijwilligers.

- Opleiding en vorming

Het gaat hier om het geheel van activiteiten die te maken hebben met organiseren, coördineren, vertegenwoordigen en opleiden. Dit kan zowel binnen als buiten de organisatie zijn (bijv. het coördineren en optimaliseren van een dienst, het leiden van werkgroepen van een regionaal overleg). Verder bevat deze functie ook de (eigen) deskundigheids- en professionaliteitsbewaking en -bevordering.

- Leiding geven

Velen van de SRW-ers zijn coördinator, afdelingshoofd, stafmedewerker, verantwoordelijke, hoofdopvoeder, branch manager, teamcoach, zorgcoördinator ...

- Educatieve/animerende/activerende functies

Zij hebben te maken met het agogisch werken met personen en groepen. De uit te voeren taken houden vooral verband met het kunnen luisteren naar mensen, samen "problemen" formuleren, vormingsactiviteiten organiseren, maatschappelijke activeringsactiviteiten van allerlei soort programmeren en activiteiten in verband met cultuurbeleving uitwerken.

2.6 Relateren van de functie aan het beroep

'De' SRW-er bestaat niet. Toch kunnen we stellen dat de meeste SRW-ers onafhankelijk van de plaats van tewerkstelling functies zoals hierboven vermeld, zij het met verschillende accenten, uitoefenen.

Het sociaal readaptatiewerk omvat naast het sociaal werk ook het vormingswerk, het (kunst-)educatief werk, het (buurt-)opbouwwerk, het vrijetijdsagogisch werk en het arbeids- en tewerkstellingsagogisch werk.

Tenslotte moet worden opgemerkt dat, zoals voor vele andere beroepen in bepaalde sectoren, werksoorten en organisaties, een beroepsprofilering ook samenhangt met interne en/of externe beleidsbeslissingen.

2.7 Taken

Bij de beschrijving van de taken wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds de kerntaken en anderzijds de voorwaardenscheppende taken.

2.7.1 Taakgebieden

Als we de bestaande functieprofielen van SRW-ers in meerdere instellingen en voorzieningen analyseren, kunnen we de activiteiten in het sociaal readaptatiewerk groeperen onder: psychosociale hulpverlening, concrete en informatieve dienstverlening, zorgbemiddeling en zorgcoördinatie, preventie, onderzoek en rapportering, signaleren en beleidsgericht en -voorbereidend werken, opleiding en vorming, sociaal cultureel werk, animatie en activering, educatie en opbouwwerk, agogisch werk in de sector van arbeid en tewerkstelling en de vrijetijdssector. Uiteraard komen de onderscheiden taken niet steeds in dezelfde mate voor.

- De psychosociale hulpverlening

De psychosociale hulpverlening richt zich op de moeilijkheden en de problemen die voorkomen bij de interactie tussen de persoon en zijn omgeving. Het begrip omgeving is ruim: het bevat de primaire leefgemeenschap, het sociaal en professioneel netwerk, maar ook de maatschappelijke instanties en de overheid. Het persoonlijk welzijn wordt hierbij in hoge mate bepaald door de kwaliteit van deze interacties. Er wordt gewerkt met de personen, met de instanties en de relaties daartussen.

De psychosociale hulpverlening is gericht op het in stand houden, ondersteunen, herstellen, verbeteren, bevorderen, ontwikkelen en herstructureren van die interacties. Het optreden kan rechtstreeks of via pleitbezorging worden gerealiseerd.

Alle tussenkomsten zijn van ondersteunende, inzichtgevende en structurerende aard of verlopen via het geven van trainingen in allerlei sociale gebeurtenissen en interacties.

- Concrete en informatieve dienstverlening

De concrete en informatieve dienstverlening is gericht op concrete aspecten in cliëntsituaties wanneer de nodige handelingscompetenties of mogelijkheden bij mensen ontbreken.

Om dit te kunnen realiseren moet de nodige informatie met betrekking tot de hulpvraag worden verzameld. Op basis van de verzamelde informatie, informeert, adviseert, onderhandelt, bemiddelt, verwijst de SRW-er ten behoeve van personen, het gezin of de groep. Soms regelt de SRW-er ook concrete aspecten binnen situaties van mensen, al dan niet samen met hen, maar steeds in overleg.

- Zorgbemiddeling en zorgcoördinatie

Om te komen tot een efficiëntere en effectievere hulpverlening, op maat van de betrokkene, is het benaderen van individuen, het gezin en de groep als totaliteit en geïntegreerd in een sociaal en professioneel netwerk een noodzaak. Netwerkontwikkeling waarvan de mantelzorg een belangrijk onderdeel is, dringt zich dan ook meer en meer op. Dit vereist overleg en samenwerking met de direct betrokkenen, andere hulpverleners, organisaties en beleidsinstanties.

De SRW-er participeert in dit verband aan interdisciplinaire teams en neemt vaak de coördinatie van dergelijke overlegvormen op zich. Hij doet dit vanuit de overtuiging dat er een onderlinge verbondenheid is tussen de verschillende levenssferen, de klachtenpatronen, de oplossingsmiddelen en -wijzen. Dit vereist alertheid en een creatieve aanpak van de zorgcoördinatie en -bemiddeling. Deze taak is vrij recent en in volle ontwikkeling.

- Preventie

Waar mogelijk is het aangewezen dat de SRW-er preventief optreedt, met het oog op het voorkomen van moeilijkheden en problemen op de breukvlakken tussen de persoon en zijn omgeving. Het kan daarbij gaan om primaire, secundaire en tertiaire preventie ten behoeve van individuen, gezinnen en of groepen.

Er bestaan meningsverschillen over de vraag of dit een kerntaak is binnen het sociaal readaptatiewerk. Toch wordt vastgesteld dat heel wat SRW-ers worden ingeschakeld in preventieopdrachten in zeer uiteenlopende organisaties.

- Onderzoek en rapportering

Deze kerntaak komt tot stand met instemming van de hulpvrager(s). Vaak gaat het om voorlichting van instanties die beslissingen moeten nemen in functie van het sociaal functioneren van personen, gezinnen en groepen. Onderzoek en rapportering is gericht op het verkennen en taxeren van de sociale situatie van cliënten en dit samen met hen.

De SRW-er kan met deze gegevens een instantie, die voor de betrokkenen een beslissing moet nemen, voorlichten en adviseren. Om maatschappelijke ontwikkelingen, die de kwetsbaarheid van bepaalde categorieën vergroten, in de openbaarheid te brengen, kent het sociaal readaptatiewerk een andere vorm van onderzoek en rapportage. Deze vorm valt onder de alarmfunctie van het sociaal readaptatiewerk.

- Signaleren, beleidsgericht en -voorbereidend werken

Signaleren en beleidsgericht werken zijn noodzakelijk om te sleutelen aan de bestaanscondities van mensen en om hun participatiemogelijkheden aan en binnen instituties en voorzieningen te voorzien en te optimaliseren. De SRW-er is hiervoor goed geplaatst omdat hij steeds werkzaam is op de breukvlakken van persoon en omgeving. Vaak vangt hij signalen op, of stelt vormen van maatschappelijk isolement, disfunctioneren van mensen en structuren, achterstelling of kansarmoede vast. Signaleren en beleidsgericht werken veronderstelt bijgevolg: enerzijds een permanente reflectie op individuele vraagstellingen van mensen, en anderzijds dient op micro-, meso- en macroniveau een systematische alertheid aan de dag te worden gelegd voor maatschappelijke ontwikkelingen en actualiteit maar ook voor de (maatschappelijke) condities waarin mensen (dis)functioneren. De SRW-er meldt tekorten en gebreken van voorzieningen en maatschappelijke omstandigheden. Hij ontwikkelt activiteiten die verandering teweegbrengen in belemmeringen met betrekking tot het sociaal functioneren. Hij tracht andere maatschappelijke geledingen te sensibiliseren, denkt mee over perspectieven en levert een bijdrage tot het ontwikkelen van oplossingskaders en praktijkmethodiek.

- Opleiding en vorming/educatie/ gericht op hulpverlening

De invalshoek van waaruit een opleiding of het instrueren van een vorming wordt opgezet is de sociale nood van een persoon, gezin of groep. In het sociaal readaptatiewerk dient opleiding en vorming steeds in functie van hulpverlening te staan. Het moet bijdragen tot het vergroten van de handelingsbekwaamheid van de persoon, het gezin of de groep, tot de kwaliteitsverbetering van organisaties en tot de realisatie van individuele of organisatorische doelstellingen. Het kan bijvoorbeeld gaan om een sociale vaardigheidstraining voor psychiatrische patiënten, in servicetraining voor gezins- en bejaardenhelpster of vorming voor vrijwilligers. Opleiding en vorming verloopt doelgericht, systematisch en procesmatig en er wordt gebruik gemaakt van middelen die binnen de mogelijkheden van de betrokkene(n) liggen. De vorming kan in het thuismilieu en/of in de organisatie worden gegeven.

- Sociaal cultureel werk, educatie, animatie en activering:

Educatie:

De SRW-er organiseert en begeleidt leer-, vormings- en ontwikkelingsprocessen samen met of voor de deelnemers met als doel deze deelnemers inzichten, vaardigheden en houdingen te laten verwerven. (Een aantal concrete taken zijn: behoefteonderzoek, uitwerken van voorstellen, het begeleiden van besluitvormingsgesprekken, het programmeren van leeractiviteiten, het propaganda maken, het uitvoeren van leeractiviteiten, evaluatieprocedures uitwerken, follow-upinitiatieven nemen.)

Activering (interventie)

Het betekent het organiseren van projecten, activiteiten met individuen of groepen gericht op een verbetering van hun maatschappelijke situatie en het vergroten van hun participatie (kansen) in de samenleving. Maatschappelijke activering is tevens het systematisch beïnvloedend bezig zijn in de samenleving door te werken aan maatschappelijk relevante thema's, te werken aan democratisering en op te komen voor het algemeen welzijn. (Een aantal concrete taken zijn: analyse van maatschappelijke fenomenen/ problemen, het plannen van projecten, het opzetten van sensibiliseringscampagnes, het begeleiden van betrokkenen tot zelfactiviteit.

Animatie

Centraal staat hier het stimuleren van kwaliteitsvolle belevingsmomenten van personen in groep waardoor zij komen tot communicatie, creativiteit, genieten, integratie en participatie. Het is tevens werken aan de culturele dimensie in de samenleving: "cultuur" begrepen in zijn ruimste omschrijving; het "werken" omvat de drie componenten: scheppen/creëren, deelnemen/genieten en bewaren. Eveneens stimuleert en leidt hij toe tot actieve en meer zinvolle tijdsbesteding, en creëert ontmoeting, culturele uitwisseling en netwerken tussen mensen en groepen. (Een aantal concrete taken zijn: het onderzoek naar vrijetijds- en culturele behoeften, het prospecteren van het aanbod op vlak van cultuur en animatie, het organiseren van ontmoetingsactiviteiten en culturele activiteiten, het promoten van het vrijetijdsaanbod)

- Agogisch werk in de sector van arbeid en tewerkstelling

De SRW-er beschikt over de noodzakelijke kennis, relationele en methodisch-agogische houdingen en vaardigheden om in het werkveld van de human resources, personeelswerk, arbeidsbemiddeling, opleiding en tewerkstelling

- een personeelsplanning op te stellen, de werving en selectieprocedures te organiseren;
- het human resources management professioneel uit te bouwen en mee te werken aan de opstelling van functiebeschrijvingen, functieprofielen, taakanalyses, evaluatieprocedures, ontslagprocedures, en incentives;
- functionerings- en evaluatiegesprekken professioneel uit te voeren;
- begeleidingsstrategieën voor het personeel uit te werken en de personeelsbegeleiding op zich te nemen;
- begeleidings- en vormingsinitiatieven op te zetten voor werkzoekenden, werklozen en bijzondere doelgroepen (o.m. mensen met een handicap) en als adviseur terzake op te treden;
- te werken aan de veiligheid, het garanderen van een zo groot mogelijke bescherming van de gezondheid en het bevorderen van het algemeen welzijn van de werknemer bij de arbeid;
- kritisch- professioneel arbeidsvoorwaarden te onderzoeken en mee te werken aan het gamma van beloningssystemen zoals structurele, niet-structurele en indirecte financiële verloning;
- de bijscholings- en opleidingsbehoeften in de organisatie te onderzoeken en activiteiten terzake te plannen en te concretiseren;
- onderhandelingen te voeren met vakbonden en andere belanghebbenden en de werking van de overlegorganen mogelijk te maken en te bevorderen naast het onderhouden van het contact met de respectieve belangengroepen;
- het werkoverleg te organiseren, kwaliteitskringen uit te bouwen en te begeleiden met aandacht en inzet voor innovatie en organisatieontwikkeling;

- om te gaan met de specifieke juridische, decretale en beleidsvoorschriften en de administratieve verwerking uit te voeren;
  - een leidinggevende functie te vervullen met bijzondere aandacht voor de transparantie, de kwaliteitszorg en de communicatie.
- Agogisch werk in de vrijetijdssector

De SRW-er beschikt over de noodzakelijke kennis, relationele en methodisch-agogische houdingen en vaardigheden om in het werkveld van de vrijetijds-, kunst-, cultuur-, toerismesector en de recreatieve sportbeoefening:

- vormingsprocessen te begeleiden in organisaties waar kunst als doel en/of middel gehanteerd wordt op basis van de professionele handelingscode en de theoretische kaders inzake kunsteducatie
- mensen te begeleiden in veranderingsprocessen waarin attitudevorming een essentieel onderdeel is met als uitgangspunt dat hedendaagse kunst met zijn complexiteit, eigen betekenisverlening en symboolproductie uitermate geschikt is om via vormingsprocessen attitudes te vormen die mensen de mogelijkheid geven zelf de inhoud van hun leef-, woon-, leer- en speelsituatie te bepalen.
- vrijetijdsactiviteiten te organiseren, aangepast en op maat van een specifieke populatie waarin het consumptieve karakter van het vrijetijdsaanbod vertaald wordt naar een creatief aanbod en de verschillende basiscondities voor vrijetijdsbesteding worden toegepast;
- culturele-, kunsteducatieve-, toeristische- en vrijetijdsactiviteiten te organiseren voor bijzondere doelgroepen o.m mensen met een handicap, gedetineerden enz...
- tijdsbudgetonderzoek van de cliënteel op te stellen en uit te voeren;
- de bijscholings- en opleidingsbehoeften in de organisatie te onderzoeken en activiteiten ter zake te plannen en te concretiseren;
- om te gaan met de specifieke juridische, decretale en beleidsvoorschriften en de administratieve verwerking uit te voeren;
- een leidinggevende functie te vervullen met bijzondere aandacht voor de transparantie, de kwaliteitszorg en de communicatie.

2.7.2 Voorwaardenschepende taken

Bij de uitoefening van het beroep zijn er een aantal taken die de kwaliteitsbevordering en -bewaking steunen. Ze zijn van een andere orde dan de eerder genoemde kerntaken.

Het gaat om:

- het permanent op peil houden van de eigen deskundigheid;
- het bewaken van de eigen professionaliteit;
- het inspelen op de dynamiek van de maatschappij en haar ontwikkelingen;
- het overleg plegen, leiding geven, vertegenwoordigen als invulling van functionele samenwerkingsverbanden;
- medeverantwoordelijkheid voor het financiële beleid en voor het personeelsbeleid.

2.8 De beroepscontext

2.8.1 Werkomstandigheden

De SRW-er heeft in zijn beroep vaak te maken met een zware psychologische belasting. Bovendien bevindt de SRW-er zich, door de aard van zijn beroep en de te realiseren doelstellingen, in een situatie van meervoudige dienstbaarheid of veelzijdige partijdigheid. Hiermee op een professionele manier omgaan vergt veel doorzicht en strategie. Deze positie kan erg belastend zijn indien ze institutioneel niet of onvoldoende wordt (h)erkend.

2.8.2 Hulpmiddelen

Naast het aanwenden van technische hulpmiddelen, zoals de ICT, en de actuele audiovisuele middelen, bedient de SRW-er zich vooral van gespreks-, hulpverlenings- en communicatievaardigheden.

Daarnaast kan hij ook de nodige expressieve en creatieve technieken en bepaalde vormen van kunstuiting toepassen.

2.8.3 Vereiste resultaten

Het effect van het werken met mensen is moeilijk meetbaar, vooral op lange termijn is het moeilijk uitspraak te doen over het effect van het sociaal readaptatiewerk.

Daarom gaan SRW-ers hoofdzakelijk inspanningsverbintenissen aan, dit in tegenstelling tot resultaatsverbintenissen. Zij wenden maximaal hun deskundigheid, de voorhanden zijnde hulpmiddelen en bronnen aan, ze zijn hierbij vaak de katalysator van veranderingsprocessen.

2.8.4 Deontologie

De hulpvragen en het hulpaanbod zijn nooit waarde vrij. De SRW-er laat zich leiden door gedragsregels afgeleid van de normen die in de samenleving gelden, m.n. de plicht voor discretie, het beroepsgeheim, de zwijgplicht en het verschoningsrecht.

Bij het werken naar oplossingen moeten hulpvragers en SRW-ers keuzes maken en beslissingen nemen. Daarbij spelen de aspecten van verantwoordelijkheid (zelf, mede en samen) mee. Maar ook spelen opvattingen in de samenleving over wat in bepaalde situaties "behoort" gedaan te worden een rol. Al deze opvattingen zijn kritisch te beschouwen. De keuzes en beslissingen moeten zorgvuldig tot stand komen.

3 De relatie tussen het beroep en de opleiding

De geschiedenis van het sociaal readaptatiewerk toont aan dat er in onze samenleving ongeacht de dominante sociaal-economische bewegingen steeds hulpvragen zullen zijn. De hulpvraag en de concrete situatie van de cliënt zijn de uitgangspunten van het sociaal readaptatiewerk. In de manier van werken zal de SRW-er probleemoplossend zijn door het inschakelen en mobiliseren van de beschikbare middelen bij de cliënt, in zijn omgeving en in de samenleving.

Het sociaal readaptatiewerk was, is en blijft daarom een praxisberoep. Het uittekenen van een opleidingsprofiel is grotendeels gebaseerd op het beroepsprofiel. Anticiperen op maatschappelijke ontwikkelingen en de consequenties ervan inschatten zijn hierbij noodzakelijk. Daarnaast steunt een dergelijk profiel ook op een eigen opleidingsvisie.

Samenvattend kunnen we stellen dat:

- * de sociaal readaptatiewerker moet zich de verbrede visie op welzijnswerk eigen gemaakt hebben;
- * ze moeten een emancipatorische attitude ontwikkeld hebben en kunnen zich emancipatorisch opstellen m.b.t. het cliëntsysteem en zichzelf; SRW-ers stellen zich zelfwerkzaam en zelfredzaam op en kunnen aanzetten tot zelfwerkzaamheid en zelfredzaamheid
- * SRW-ers zijn polyvalent en kunnen geïntegreerd handelen: ze kunnen zich meerzijdig engageren met aandacht voor het welzijnswerk in zijn geheel, maar ook voor specifieke domeinen; met aandacht voor alle bestaanskringen van mens en samenleving; sociaal readaptatiewerkers mogen zich in eerste instantie niet richten op een specialisatie; ze moeten zich flexibel kunnen aanpassen in een ander domein, een nieuwe functie of beroep; ze mogen zich niet vastzetten in een statisch beroepsprofiel, maar moeten nieuwe ontwikkelingen volgen;
- * de SRW-ers zijn deskundigen in ervaringsleren, ze zijn in staat om inductief te werken en hebben hun competenties vooral verworven via directe praktijk; ze moeten de theorie ook onmiddellijk kunnen linken aan de praktijk;
- * de SRW-ers kunnen zoekend leren: ze hebben een permanente kritische houding ontwikkeld en de tools verworven om deze houding te blijven ontwikkelen; ze kunnen anderen tot zoeken aanzetten met aandacht voor de emotionaliteit, de persoonlijkheid en de creativiteit van hun cliënten; dit zoekend leren moet permanent zijn of levenslang;
- * SRW-ers hebben zich het methodisch uitgebouwde opleidingsmodel eigen gemaakt en kunnen dit in de praktijk toepassen; ze kunnen de professionele handelingscode integreren (het opstellen en uitvoeren van de methodiek om een bepaalde welzijnsproblematiek te analyseren, veranderingen te plannen, strategisch-tactisch uit te werken en te evalueren)
- * SRW-ers zijn deelgenoot aan een samenleving die zich pluralistisch opstelt: ze kunnen vanuit hun kennis van verschillende ideologieën onbevooroordeeld inspelen op de diversiteit in de samenleving; ze leren ook oog te hebben voor welzijns-werkvormen in andere landen of culturen.
- * SRW-ers zijn getraind om in een team of groep te kunnen werken.

4 Ondersteunende kennis, vaardigheden en attitudes

4.1 De gemeenschappelijke basis

Het sociaal readaptatiewerk is een praxisberoep dat zich moet waarmaken in een complexe context. Bijgevolg is een combinatie van het verwerven van kennis, het verwerven en trainen van diverse vaardigheden en het uitklaren van opstellingen en attitudes een wezenlijk kenmerk van de opleiding tot SRW-er.

4.2 Basiscompetenties m.b.t. kennis en inzicht

- Kennis en inzicht m.b.t. doelgroepen/cliënten
  - inzicht hebben in menselijk gedrag
  - inzicht hebben in mens- en maatschappijmodellen
  - inzicht hebben in intermenselijke, maatschappelijke en mondiale processen
  - inzien dat er een verband is tussen individuele knelpunten/problemen en de maatschappelijke bepaaldheid ervan
  - inzicht hebben in het ontstaan en voortbestaan van probleemsituaties
- Kennis en inzicht m.b.t. de samenlevingscontext
  - inzicht hebben in de structuren van de samenleving
  - inzicht hebben in culturen en levensbeschouwingen
  - inzicht hebben in maatschappelijke tendensen en knelpunten
- Kennis en inzicht m.b.t. welzijnswerk en welzijnsbeleid:
  - inzicht hebben in de organisatie en de structuur van de welzijnssector
  - inzicht hebben in het begrippenapparaat van de sector
  - inzicht hebben in de beleidsvoering van de sector
  - inzicht hebben in de actuele ontwikkelingen en knelpunten van de sector
- Kennis en inzicht m.b.t. hulpverleningsorganisaties
  - inzicht hebben in de doelstellingen, structuur, werking, beleid en omkadering
  - inzicht hebben in de plaats, taak en rol van het sociaal readaptatiewerk in de verschillende organisaties
  - inzicht hebben in de plaats, taak en rol van medewerkers
  - inzicht hebben in actuele ontwikkelingen en knelpunten van die verschillende organisaties
- Kennis en inzicht hebben m.b.t. het methodisch hulpverleningsaanbod
  - inzicht hebben in diverse hulpverleningsmodellen en werkvormen, structuur en beleidsgerichte modellen en werkvormen, vormingsgerichte modellen en werkvormen om preventief en curatief te kunnen optreden
- Kennis en inzicht hebben in de wetgeving en diverse hulpverleningsbronnen en middelen o.a. sociale kaart.
- Inzicht hebben in de eigen mogelijkheden en beperkingen die doorspelen in functionele relaties.

4.3 Basiscompetenties m.b.t. vaardigheden

Een vaardigheid is de bekwaamheid tot geïntegreerde toepassing van de verworven kennis met inzicht van de gehele persoonlijkheid in relatie tot de situatie.

- Vaardigheden m.b.t. hulpverlenend en preventief optreden
  - zelfstandig een hulpverleningsrelatie kunnen aangaan en onderhouden met bijzondere aandacht voor de zelfwerkzaamheid van cliënten
  - het betekeniskader van cliënten bevragen
  - informatie doelgericht verzamelen en analyseren
  - een gedifferentieerd inzicht in probleemsituaties formuleren
  - in staat zijn tot het kiezen van optimale werkvormen
  - de gekozen werkvormen afstemmen op de vraag of het probleem
  - het optreden beroepsmatig afsluiten en registreren
- Vaardigheden m.b.t. administratie en registratie
  - dossiers aanleggen en bijhouden
  - informatie doelgericht rapporteren en registreren m.b.t. de huidige technologie
- Vaardigheden m.b.t. de werkorganisatie
  - de werkinhoud doelgericht plannen en uitvoeren
  - ordelijk en nauwkeurig werken
- Vaardigheden m.b.t. de samenwerking en sociale beleidsvoering
  - de organisatie vertegenwoordigen
  - onderhandelen en bemiddelen
  - efficiënt en effectief overleg plegen en samenwerken met anderen (cliënten, organisaties, beleidsinstanties)
  - signaleren van problemen en beïnvloeding van het beleid
- Vaardigheden m.b.t. studie- en opzoekingswerk
  - geactualiseerde informatie verkregen via studie- en opzoekingswerk vertalen naar en hanteren voor de bijsturing van de beroepsuitoefening
- Expressieve vaardigheden (zowel lichamelijk als beeldend)
- Taalvaardigheden (zowel wat betreft de geschreven als de gesproken taal)
- Vaardigheden in het omgaan met media

4.4 Basiscompetenties m.b.t. attitudes

Een attitude is een min of meer permanente ingesteldheid van iemand ten aanzien van bepaalde aspecten van de eigen ervaringswereld.

- Attitudes m.b.t. de eigen beroepspersoonlijkheid
  - in staat zijn tot zelfreflectie
  - in staat zijn om eigen socialisatieprocessen te situeren in het beroepsmatig optreden
  - openheid voor feedback en confrontatie
  - actief deelnemen aan vormen van werkondersteuning
  - profilering van de sociaal readaptatiewerkprofessie expliciteren
- Attitudes m.b.t. communicatieve ingesteldheid
  - een attitude ontwikkelen van respect, echtheid, acceptatie en inlevingsvermogen
  - een assertieve attitude ontwikkelen
  - attitudes m.b.t. gerichtheid op professionaliteit
  - over een alerte, bevragende en kritische ingesteldheid beschikken
  - over voldoende draagkracht beschikken
  - initiatieven nemen
  - leergierig zijn
  - flexibel, creatief en dynamisch zijn
  - zich op een geëngageerde wijze betrokken voelen
  - verantwoordelijkheid opnemen
  - de nodige realiteitszin aan de dag leggen
- Attitudes m.b.t. deontologische ingesteldheid
  - oordelen vanuit weloverwogenheid
  - rekening houden met het geheel van waarden en normen eigen aan de beroepsuitoefening
  - respect hebben voor de persoonlijke en culturele eigenheid van anderen
  - dit op alle domeinen van het werkveld: t.a.v. de cliënten, de eigen werksetting en het welzijnswerk
- Attitudes m.b.t. ruime maatschappelijke interesse
  - op een geëngageerde wijze betrokken zijn op problemen van individuen en groepen en op de maatschappelijke ontwikkelingen m.b.t. een adequate beroepsuitoefening.

Deze houdingen kunnen volgens het model van de vloer als volgt geschaald worden:

Houdingen	4	3	2	1	0
Aandacht voor competentieontplooiing	x				
Accuratesse	x				
Assertiviteit	x				
Beslissingsvermogen	x				
Contactbereidheid	x				
Dienstverlenende ingesteldheid	x				
Doorzettingsvermogen	x				
Empathie	x				
Flexibiliteit	x				
Imagobewustzijn		x			
Kritische ingesteldheid	x				
Leergierigheid	x				
Loyauteit	x				
Omgaan met stress	x				
Organisatievermogen	x				
Resultaatgerichtheid	x				
Veiligheids- en milieubewustzijn	x				
Zelfstandigheid	x				
Zin voor esthetiek	x				
Zin voor initiatief	x				
Zin voor samenwerking	x				
Democratische ingesteldheid	x				
Creativiteit	x				
Verantwoordelijkheidszin	x				

5. Niveau van het beroep in de sector

De SRW-er heeft een grote verantwoordelijkheid in zijn werk. Hij moet rekening houden met een brede sociale, maatschappelijke en organisatorische context. Hij vervult een brugfunctie en heeft een meervoudige dienstbaarheid. Hij staat voor de opgave om cliënten, medewerkers en vrijwilligers te ondersteunen, te helpen, te begeleiden en te vormen.

Hij kan worden beschouwd als een professional die een hoge mate van autonomie heeft in de feitelijk uitvoering van zijn werk.

SRW-ers handelen praktisch en "op maat" bij moeilijkheden en problemen van mensen. Hun uitvoerend handelen wordt gekenmerkt door een voortdurende kritische reflectie met het oog op een optimale en optimaliserende aanpak. Daarin onderscheidt het sociaal readaptatiewerk zich van een louter uitvoerende functie en daarin zit tevens de meerwaarde van het beroep.

Deze systematische reflectie heeft betrekking op:

- het onderkennen en onderscheiden van objectieve, subjectieve en normatieve aspecten binnen situaties en problemen
- het evalueren en optimaliseren van het persoonlijk en beroepsmatig functioneren (cfr. inzichten, vaardigheden en attitudes)
- het evalueren en optimaliseren van de taak, de rol, de positie, het functioneren binnen en van de eigen organisatie en het ruimere samenwerkingsverband
- het taxeren en hanteren van datgene wat het individuele aandeel in cliëntsituaties overstijgt
- het zich verhouden op de bredere maatschappelijk context en ontwikkelingen

Het beroep van SRW-er is bijgevolg te plaatsen op niveau 6 als een:

"kwalificatie, die kennis en bekwaamheden omvat, die het mogelijk maken onafhankelijk een beroepsactiviteit uit te oefenen en de wetenschappelijke achtergronden van het beroep te beheersen." Als professionele werker werkt hij op basis van wetenschappelijke en methodologische inzichten op een zelfstandige wijze met mensen in heel diverse contexten. Hij dient zijn verantwoordelijkheid op te nemen voor het werk en voor de organisatie waarbinnen hij werkt; ook maatschappelijk dient hij zijn werk te legitimeren. Naar de maatschappij en de cliënt toe draagt de SRW-er een zeer grote verantwoordelijkheid.